

неправду възъненавидех... законъ же твои възлюбих (ЖВИ XIV-XV, 78б); *како въселиться въ мя истина яко лъжами себе испълнить есмь* (СбТр XII/XIII, 60). Такого рода контексты демонстрируют поляризацию ценностных смыслов как основу культуры «на разрыв» (термин Б. А. Успенского).

Выводы. Попытка осмысления феномена неправды (лжи) как базисного концепта парадигмы антиповедения в сакральной и мирской ипостасях предполагает две основные коммуникативные модели – модель невербального поведения (неправдивого/неправедного деяния) и модель речевого поведения (произношения или написания лживых, неистинных слов) (см. выше Евангелие от Фомы: *Не лгите, и то, что вы ненавидите, не делайте этого*). Обе модели широко представлены в памятниках письменности с помощью слов с корнями *(не)правд-* и *лъж-*, коррелирующих с отрицательными полюсами общекультурных диад «верх – низ», «правый – левый», «центральный – периферийный» и т. п.

Синкретичность религии и светской жизни древнего человека обусловила доминирование сакрально-дидактической формы реализации модели как нормированного, так и ненормированного поведения. Причины разрушения отношений в структуре бескомпромиссной дихотомии в процессе развития древнерусской лингвокультуры, кроющиеся в изменении семантики слов и влиянии определенных социокультурных факторов, – **перспектива** дальнейших исследований лингвокультурных моделей коммуникации в различные исторические эпохи.

Литература

- Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. М. Бахтин. – М.: Художественная литература, 1990. – 543 с.
- Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры / А. Я. Гуревич. — М.: Искусство, 1972. – 318 с.
- Коч Н. В. «Номо Ludens в древнерусской лингвокультуре (попытка «предварительного понимания» концепта ИГРА)» / Н. В. Коч // Новое в когнитивной лингвистике XXI века : сборник научных статей / отв. ред. М. В. Пименова. – Киев : Издательский дом Д. Бураго, 2013. – 496 с. – С. 87-94.
- Коч Н. В. Трансформації інформаційного поля лінгвокультурного концепту «правда» в сучасній медіа-пропаганді / Н. В. Коч // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. - № 66. – 269 с. – С. 99-107.
- Лихачев Д. С. «Смеховой мир» Древней Руси / Д. С. Лихачев, А. М. Панченко. – Л.: Наука, 1976. – 204 с.
- Лотман Ю. М. Новые аспекты изучения культуры Древней Руси / Ю. М. Лотман, Б. А. Успенский // Вопросы литературы. – 1977. – № 3. – С. 148-166.
- Панченко А. М. Смех как зрелище / Д. С. Лихачев, А. М. Панченко, Н. В. Поньрко // Смех в Древней Руси. – Л. : Наука, 1984. – С. 72-153.
- Словарь древнерусского языка (XI – XIV вв.) : В 10 т. – М. : Русский язык, т. 4. – 1991. – 559 с.; т. 5. – 2002. – 647 с.; т. 7. – 2004. – 505с.
- Успенский Б. А. Избранные труды. Т.1. Семиотика истории. Семиотика культуры / Б. А. Успенский. – М. : Гнозис, 1994. – С. 320-332.
- Юрков С. Е. Под знаком гротеска : антиповедение в русской культуре (XI-начало XX вв.) / С. Е. Юрков. – СПб. : Лет. сад, 2003. – С. 15-35. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : ec-dejavu.ru/a/Antibehaviour_Jurkov.html.

УДК: 811.111'42-1:159.954

КУЛИШ В. С.

(Сумський державний університет)

ТАКСОНОМІЯ ПЕЙЗАЖНИХ ОБРАЗІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена з'ясуванню сутності таких понять як «образ», «художній образ», «словесно-поетичний образ», визначається поняття «словесно-поетичний образ мовчання», в основі якого лежить поняття природного мовчання (Nature Silence) як елемента комунікації. Встановлено, що феномен природного мовчання реалізується на тлі англomовного художнього дискурсу із залученням природи (Nature) та пейзажних образів, що входять до парадигми пейзажної лірики та представлені субстанціональними природними символами, а саме: Земні (Earthy), Повітряні (Aerial) та Небесні (Celestial). З точки зору дискурсивно-комунікативного підходу до вивчення комунікативного мовчання, саме ці елементи виконують функцію основних комунікантів або продуцентів природного мовчання (Nature Silence).

Ключові слова: образ, художній образ, словесно-поетичний образ мовчання, природні символи, комунікативне мовчання, природне мовчання.

Кулиш В. С. Таксономія пейзажних образів в англоязычному художественном дискурсе. Стаття посвящена дослідженню понять «образ», «художественный образ», словесно-поэтический образ», определяется понятие «словесно-поэтического образа молчания» в основе которого лежит понятие природного молчания (Nature Silence) как элемента

комунікації. Установлено, що феномен природного мовчання реалізується в англоязычному художественном дискурсе с привлечением природы (Nature) и пейзажных образов, которые входят в парадигму пейзажной лирики и представлены субстанциональными природными символами, а именно: Земные (Earthy), Воздушные (Aerial) и Небесные (Celestial). С точки зрения дискурсивно-коммуникативного подхода к изучению коммуникативного молчания, именно эти элементы выполняют роль основных коммуникантов или продуцентов природного молчания (Nature Silence).

Ключевые слова: образ, художественный образ, словесно-поэтический образ молчания, природные символы, коммуникативное молчание, природное молчание.

Kulish V. S Taxonomy of Landscape Images in the English Literary Discourse. This article focuses on the poetic images of silence in the English literary discourse. It explores the actualization of this phenomenon on the lexical and syntactic levels, the features of formation and functioning of this image in the English poetry of 18-20 centuries. Modern linguistics tendency characterized by wide interest to the problems of silence in non-verbal communication. One should noted that such communication is connected with verbal one. Lifeless nature and its symbols on the field of the English literary discourse have the ability to transform in real producers of poetic silence. Literary discourse is marked by wide amplitude of scientific experiments in which poetic image is general and substantial. Poetic images concern man, nature, individual phenomena, which form the cultural space mediating between the individual and society. We try to identify such concepts as "image", "literary image", "verbal-poetic image", defines the verbal-poetic image of silence, which is based on the concept of Nature Silence, which is the element of communication. It became clear that the phenomenon of Nature Silence can be actualized with the help of nature and other landscape images on the field of the English literary discourse. Such images must belong to the paradigm of English landscape images and represented by substantial nature symbols, such as Earthy, Aerial and Celestial. In terms of discourse-communicative approach to the study of communicative silence, these elements play an important role of the main producers of Nature Silence. The main verbal units that can actualize the poetic image of silence are characterized by the permanent correlation with the different symbols of nature, show the dominant and peripheral characteristics, contain absolute or non-absolute silence and belong to silent vocabulary of nature symbols. This work proposes the new pragmatic and communicative approach of understanding the Nature silence in the English literary discourse.

Key words: image, literary image, verbal-poetic image of silence, nature symbols, communicative silence, Nature silence.

Постановка проблеми. Згідно з основним постулатом антропоцентризму, який вимагає досліджувати наукові об'єкти з точки зору їх ролі для людини, їх призначення в діяльності та тих функцій, що вони відіграють у розвитку та вдосконаленні людської особистості, мають бути переосмислені цілі, завдання й методи аналізу вербальних форм репрезентації поетичного мовчання. Стереотипні – «пересічні» – погляди на феномен мовчання як на повну відсутність звуку та смислу поступаються місцем на користь розуміння його як прояву творчої діяльності людини, реалізації креативного потенціалу мовця, засобу нестандартного використання елементів мовної системи, що демонструє її потенційно безмежні можливості, потужного засобу прагматичного та художньо-естетичного впливу на реципієнта.

Аналіз досліджень та публікацій. Будь-яке наукове дослідження має спиратися на принцип академічної спадковості, який передбачає побудування нового знання на міцному теоретичному підґрунті, закладеному генераціями вчених-попередників. Образ як форма мислення та засіб пізнання складається задовго до появи художнього образу, становлення якого пов'язане з розвитком художньої свідомості [Гачев 1972, с. 8; Бройтман 1991, с. 226-235; Миллер 1990, с. 62-67]. Образне мислення зумовлене здатністю людини співвідносити предмети та явища навколишньої дійсності, являти один предмет крізь призму іншого [Арутюнова 1988, с. 71-89; Вовк 1986, с. 12; Гаспаров 1996, с. 326], та розвивається у тісній взаємодії з еволюцією художньої свідомості і поетичного мислення.

У прадавній свідомості відбувається мисленнєве перенесення суспільних відносин на природу, перенесення суспільного «я» на світ, на «не я», а первісний та найдавніший процес творення та осмислення одночасно виявився естетичним засобом освоєння світу. У цьому смислі образ такій же давній, як праця і свідомість [Гачев 1972, с. 4]. Образ є перетворення первинного буття у буття вторинне, відображене та замкнуте у чуттєво доступну форму [Киченко 1998, с. 102].

Актуальність дослідження зумовлена інтересами вчених до проблем образотворення, з одного боку, та малодослідженістю феномену поетичного мовчання, з іншого.

Об'єктом дослідження виступають пейзажні образи англomовного художнього дискурсу, а **предметом** слугують засоби їх актуалізації. **Мета дослідження** полягає у виокремленні та осмисленні типових пейзажних образів в англomовному художньому дискурсі. **Завдання статті** полягають в осмисленні понять «образ», «художній образ» та

«словесно поетичний образ мовчання», виокремленні типових пейзажних образів в англomовному художньому дискурсі та їх таксономізації.

Викладення основного матеріалу. Образне мислення зумовлене здатністю людини порівнювати предмети та явища навколишньої дійсності одне з одним, асоціювати предмети за допомогою іншого [Гачев 1972, с. 8]. Тому в лінгвістиці розрізняють поняття «образ», «словесний образ», «художній образ». Художній образ – більш широке поняття, ніж словесний образ. Під художнім образом розуміють специфічну форму й спосіб відображення життя різними видами мистецтва: пластичними (скульптура, архітектура, живопис) й динамічними (художня література, поезія, кіно, театр) [Киченко 1998, с. 102].

На сьогодні валоративним є виокремлення поняття словесний образ-символ [Горчак 2009], що представлено як органічне поєднання образних та знакових властивостей. Подібно до знаку, зміст словесного образу-символу закріплюється за певною формою та з'ясовується умовивідним шляхом [Горчак 2009, с. 11]. Словесні образи-символи виражають в текстах значущі ідеї, що робить їх важливим засобом актуалізації концепту вірша. У контексті нашого дослідження ми концентруємо увагу на художньому образі, який в свою чергу поділяється на персонажні, глобальні (тематичні концепти), словесно-поетичні образи та словесні символи. Словесно-поетичний образ мовчання – це складний, динамічний та лінгвокогнітивний словесний образ, для актуалізації якого характерна інкорпорація різних типів знань: базового (архетипного), конвенційного (стереотипного) та індивідуального, що проявляється у своєрідності осмислення феномену мовчання в англomовному художньому дискурсі. Образний простір поетичного тексту – це простір для «проживання» та взаємодії типологічно різних образів [Гаспаров 1996, с. 144].

Становлення образу взагалі та пейзажного образу зокрема, як самостійного компонента образного простору поетичного тексту пояснюється усвідомленням людини її нового положення у Всесвіті як вписаної та вкладеної в нього, що зумовлено поступовим переходом від міфологічної до міфопоетичної свідомості, розвитком аналогового та асоціативного поетичного мислення й зміною міметичного відображення та дієгетичне [Белехова 2002]. Говорячи про пейзаж в англomовній ліриці, слід зазначити, що його поняттєва база в лексикографічних джерелах сконцентрована лише на самостійній жанровій приналежності, що не пов'язана зі вживанням у поетичних текстах, напр.: *landscape – n. a painting or photograph of a piece of inland scenery || such a piece of scenery* [Webster's 1993, p. 554]. Але незважаючи на таку спрямованість, важливість присутності описів природи на сторінках поетичних творів залишається очевидною та ще раз наголошує на функціональній значущості пейзажних вкраплень для інформативної структури твору.

Опис природи є зображенням географічного простору, в якому відтворено буття предметів і природних явищ шляхом фіксації та послідовного перерахування їх ознак і властивостей. В описі природи реалізовано міметичний спосіб відображення дійсності, натомість у пейзажному образі – дієгетичний [Аристотель 1998]. Показником композиції пейзажного образу є особливість розвитку його змісту, а основними ознаками – антропоцентричність, колоцентрична форма організації, просторова репрезентація, вкладення простору в часовий рух. Аналізуючи емпіричний матеріал, в рамках комунікативного підходу до вивчення поетичних образів, ми розділили всіх дійових осіб, що беруть участь у створенні природної тиші на три групи, за топографічною приналежністю, а саме: земні символи, аеральні та небесні (Earthy, Aerial, Celestial).

В центрі пейзажної картини англomовної лірики постає **Природа (Nature)**, що об'єктивується насамперед важливістю цього компонента в свідомості людини. В історії філософської думки не важко знайти приклади, коли природа як Універсум, Всесвіт наділена найвищою естетичною цінністю. Сюди ж відносяться і загальновідомі приклади всесвітів, що побудовані на естетичному принципі: чи то метафізика Піфагора, даосизм, чи основні положення Біблії. Природа, як Універсум, стає найвищою естетичною цінністю, і це можливо тому, що естетична цінність універсальна.

При цьому поняття *природа* в нашій науковій розвідці виступає як самостійний продуцент поетичного мовчання і як узагальнюючий елемент, усереднені якого сконцентровані основні символи природних явищ. Природа на сторінках англomовних поетичних творів відтворює декілька протилежних, за своєю суттю функцій – вона може використовуватися для створення просторово-часового континууму поетичного твору (іншими словами функція створення фону сюжетних подій), як головна дійова особа – для передачі домінантної ідеї всього поетичного твору, а також для актуалізації текстової категорії антропоцентричності.

Природа в загальному розумінні, на сторінках поетичних творів є універсальним явищем, що продукує природне мовчання завдяки домінантним вербалізаторам, словам, мовчазне значення яких, закріплене в лексикографічних джерелах, наприклад: *Poor peace as the sun sets / And dark shoals every holy field. / We will ride out alone, and then, / Under the stars of Wales* [Thomas 2012, p. 8].

Словам на позначення мовчазного феномена притаманна цільнооформленість, позиційна та синтаксична самостійність, вони характеризуються універсальним характером та відкриті до творення нових форм та значень. Саме ці властивості стали інструментальним та домінантними для творення неповторного образу мовчання. В центрі вербалізаторів мовчання постає слово *silence*, що характеризуються універсальністю використання як для позначення людського мовчання (**Homo Silence**), так і природного (**Nature Silence**). Окрім цього, неодухотвореність природи, що сформувалася ще в епоху середньовіччя, реалізується завдяки безособовим конструкціям, що також експлікують мовчання, напр.: *All around him was calm, but within him commotion and conflict, / Love contending with friendship, and self with each generous impulse. / To and fro in his breast his thoughts were heaving and dashing* [Longfellow 2004, p. 324].

В нашій науковій розвідці неодухотворене природне мовчання реалізується завдяки безособовим синтаксичним конструкціям, що містять в своєму складі десемантизовані елементи типу: *it, all, there is\there are, everything*. Саме ці елементи, завдяки своєму лексичному навантаженню в змозі замінити універсальне поняття Природи (**Nature**) в англomовному художньому дискурсі. Цікавим є те, що окрім загального поняття **Природа (Nature)**, значення якого вбирає на себе безособовий десемантизований елемент, в нашій поетичній вибірці, використання інших природних символів є також валідним. Природні символи в англomовній пейзажній ліриці виконують роль героїв, дійових осіб. Герої відіграють ключову роль в художньому творі, і кожен жанр вимагає особливої моделі створення та представлення головних та другорядних героїв.

Семантична класифікація образу природи в англomовній пейзажній ліриці, представлена трьома основними групами, такий розподіл, в першу чергу об'єктивується значимістю відокремлених природних символів для окремої мовної групи. Більш детальний огляд англomовної поезії дозволив нам стверджувати, що найголовніші природні явища сконцентровані навколо таких субстанціональних природних символів, а саме земних, повітряних та небесних. Земні символи буття представлені такими компонентами як: Земля (*earth, field*), Вода (*water, ocean, stream, river, waterfall, sea, wave*), Флора (*tree, flower, grass*).

Солона вода як складова Світового Океану, навпаки, сприймалася як місце існування чогось потойбічного, незрозумілого, ворожого. Образ моря в англomовній поезії найчастіше має в своєму складі персоніфіковані елементи, що уособлюють його з підступною сутністю жіночої особи та могутньою сутністю чоловічої особи. Морські боги чоловічої статі уособлювали силу та могутність океану, в той час як їх негативні якості були не суттєвими. Мабуть, саме тому на сторінках поетичних творів ліричний герой найчастіше приходиться за порадою та душевною силою саме до моря, а поетичне мовчання, в свою чергу виступає реалізатором невербального спілкування між ними, напр.: *That strong and delicious word which, creeping to my feet, / (Or like some old crone rocking the cradle, swathed in sweet garments, bending aside,) / The sea whisper'd me* [Whitman 2004, p. 260]. Ступінь інтегрованості цього

образу в англomовний поетичний простір підтверджується відсотковим співвідношенням, що складає 19% від загальної кількості природних символів буття.

Не менш важливим для англomовних авторів є образ Землі та Флори, що існує на ній. Слід зазначити, що ще за часів первісного суспільства первинними вважаються антропоморфні та зооморфні моделі Всесвіту, коли світ ототожнюється чи то з твариною чи то з рослиною. Для реалізації образу мовчання, значну роль в англomовній ліриці відіграє саме рослинний світ, оскільки завдяки йому та його настроям створюються неповторні картини тихої природи. Образ Флори та Землі, на відміну від морських образів, найчастіше виступає спокійним спостерігачем людських дій, при чому поетичне мовчання, що продукується цими символами, екстериорізує психо-емоціональний стан ліричного героя, напр.: *Again the deathless grass, so noiseless, soft and green, / Again the blood-red roses blooming* [Whitman 2004, p. 85].

На противагу земним символам, в англomовній ліриці чітко виділяються і небесні, що протиставляються земним силам, по принципу міфологічного протиставлення верху та низу. Небесні образи англomовної пейзажної лірики представлені такими елементами як: Небо (*sky, heavens*), Місяць (*the Moon*), Зірки (*stars*), Сонце (*the Sun*). В англomовній поезії образ неба характеризується такими властивостями як абсолютна віддаленість, недоступність, незмінність, трансцендентність та неосяжність. Не дивно, що саме цей символ проявив в собі здатність до творення неповторних образів тиші.

Образ Неба так само як і образ Моря є достатньо інтегрованим в англomовний поетичний простір, при цьому небесні символи можуть ставати як окремими дійовими особами, що ведуть тиху розмову з ліричним героєм, напр.: *"The stars," she whispers, "blindly run; / A web is wov'n across the sky; / From out waste places comes a cry, / And murmurs from the dying sun: / And all the phantom, / Nature, stands – / With all the music in her tone, / A hollow echo of my own,* - [Tennyson 2004, p. 156]; так і фоновим образом, що продукує поетичне мовчання, при цьому передаючи душевні переживання та настрої головного героя, напр.: *And, from out the silent heaven, / Silence on the town descended. Silence, silence everywhere, / On the earth and in the air,* [Longfellow 2004, p. 31]; *'T was an afternoon in Summer; / Very hot and still the air was, / Very smooth the gliding river, / Motionless the sleeping shadows: / Insects glistened in the sunshine, / Insects skated on the water, / Filled the drowsy air with buzzing, / With a far resounding war-cry* [Longfellow 2004, p. 346].

Слід зазначити, що місяць, зорі та сонце найчастіше існують поряд з образом неба, при чому образи Неба+Зірок+Місяця (*Sky+Stars+Moon*) поєднуючись на сторінках поетичних творів створюють неповторний образ **Ночі (Night)**. Аналіз емпіричного матеріалу уможливив осмислення зв'язку образу **Ночі (Night)** з образом поетичного мовчання, оскільки за хронологічними особливостями природне мовчання тяжіє саме до цієї доби. Ці висновки підтверджуються відсотковим співвідношенням, що складає 69% від загальної кількості образів мовчання, що характеризуються визначеним добовим проміжком. Близькість образу **Ночі (Night)** до **Природного мовчання (Nature Silence)** пояснюється насамперед сакральністю та трансцендентністю цих понять. Ніч, як відомо, пора тиші та спокою, час для занурення у власні думки та осмислення свого буття, а мовчання – це засіб створення тихого простору, це внутрішня комунікація, це інструмент для самопізнання.

Образ Сонця (the Sun) на відміну від нічних символів характеризується раритетністю, та експлікує тихий перехід від нічної доби до денної, при цьому будова цих образів вказує на емоційне піднесення та захоплення автора, напр.: *O Sun Of Real Peace / O SUN of real peace! O hastening light! / O free and extatic! / O what I here, preparing, warble for! / O the sun of the world will ascend, dazzling, and take his height – and you too, / O my Ideal, will surely ascend!* [Longfellow 2004, p. 235].

Природним символом, що є рівновіддаленим від земного та небесного, на сторінках поетичних творів, виступають аеральні субстанціальні символи (Aerial). За міфологією саме божество повітря, Демиург брав участь у відокремленні Землі від Неба, Верху від Низу.

Аеральні символи в англomовній поезії представлені такими допоміжними елементами як: Повітря (*air*) та Вітер (*wind, breeze*). Повітря – це одна з фундаментальних стихій у світосприйнятті. Подив вітру, дихання пов'язані з принципом життя. Створюючи людину, Бог вдихнув в неї життя, в більш вузькому сенсі, це означає, що дух Божий сходиться на людину через подив, наділяючи її незвичними якостями від потойбічної фізичної сили до яснобачення.

Повітря надає ту силу, що непідвласна жодній з стихій, воно надає життя але з легкістю може і відняти його. Саме тому образ Повітря та Вітру є таким значущим для англomовної лірики, оскільки його тиша та спокій можуть створювати емоційну картину всього ліричного твору, напр.: *Sweet was the air and soft; and slowly the smoke from the chimneys Rose over roofs of thatch, and pointed steadily eastward* [Whitman 2004, p. 330]; або навпаки, вітер може ставати наймогутнішою силою природи, що в змозі порушити навіть природний спокій, напр.: *And gladden these deep solitudes. / Where, twisted round the barren oak, / The summer vine in beauty clung, / And summer winds the stillness broke,* [Whitman 2004, p. 464].

Висновки. Образ **Природи (Nature)** представлений універсально і знаходиться в центрі поетичного світобачення англomовних митців, інші символи є допоміжними, при цьому справляють різний вплив на ліричного героя та читача. Кожна така група характеризується унікальною здатністю використання вербального коду на позначення поетичного мовчання, а також різним ступенем інтегрованості в англomовний художній простір. Перспективним для дослідження вважаємо здатність цих символів до сполучуваності, що призводить до появи такого поняття як абсолютне мовчання.

Література

- Аристотель. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории / Аристотель. – Минск : Литература, 1998. – 1392 с.
- Арутюнова Н. Д. От образа к знаку / Н. Д. Арутюнова // Мышление. Когнитивные науки. Искусственный интеллект : сб. ст. – Москва, 1988. – С. 147-162.
- Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі : лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) : монографія / Л. І. Белехова. – Херсон : Айлант, 2002. – 368 с.
- Бройтман С. Н. Субъектно-образная структура русской лирики XIX в. в историческом освещении / С. Н. Бройтман // Серия литературы и языка. – 1991. – Т. 50, № 3. – С. 226-235.
- Вовк В. Н. Языковая метафора в художественной речи. Природа вторичной номинации / В. Н. Вовк. – Київ : Наукова думка, 1986. – 142 с.
- Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования / Б. М. Гаспаров. – Москва : Новое литературное обозрение, 1996. – 352 с.
- Гачев Г. Д. Жизнь художественного сознания. Очерки по истории образа / Г. Д. Гачев. – Москва : Искусство, 1972. – 200 с.
- Горчак Т. Ю. Словесний образ-символ в американській поезії ХХ століття : когнітивно-семіотичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. філол. наук : спец 10.02.04 «Германські мови» / Т. Ю. Горчак. – Київ, 2009. – 20 с.
- Забияко А. П. Архетипы культурные / А. П. Забияко // Культурология XX век : энциклопедия : в 2 т. – Санкт-Петербург : Университетская книга «Алетейя», 1998. – Т. 1. – С. 38-41.
- Киченко О. С. Мітичні та номінативні доміанти у зміні культурних епох / О. С. Киченко, В. І. Пахаренко // Вісник Черкаського університету. Серія Філологічні науки. – Черкаси : Черкаський державний університет, 1998. – Вип 7. – С. 114-123.
- Миллер Дж. А. Образы и модели, уподобления и метафоры / Дж. А. Миллер // Теория метафоры. – Москва : Наука, 1990. – С. 236-283.
- New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury, CT : Lexicon publications, Inc, 1993. – 1149 p.
- Thomas Dylan. Collected Poems 1934–1952 / Dylan Thomas. – Limpid Soft, 2012. – 434 p.
- Longfellow Henry. Poems / Henry Longfellow. – PoemHunter.Com – The World's Poetry Archive, 2004. – 464 p.
- Whitman Walt. Poems / Walt Whitman. – PoemHunter.Com – The World's Poetry Archive, 2004. – 567 p.
- Tennyson Lord Alfred. Poems / Alfred Lord Tennyson. – PoemHunter.Com – The World's Poetry Archive, 2004. – 427 p.